

Nhà nay vấn đề môi trường đang trở nên cấp bách, đe dọa sự phát triển toàn cầu bởi sự ấm dần lên của trái đất và hiện tượng mưa axit cũng như những chất thải độc hại được phát ra từ các nhà máy công nghiệp đã gây ảnh hưởng trực tiếp đến sức khỏe của con người và môi trường sống xung quanh. Vấn đề đặt ra là cần phải có hệ thống quản lý môi trường hiệu quả từ các nhà máy xí nghiệp để kiểm tra giám sát các hoạt động sẽ phát thải ra những chất gây ô nhiễm môi trường, hạn chế đến mức thấp nhất những hậu quả có thể xảy ra cho môi trường xung quanh, nhất là tác động trực tiếp đến sức khỏe của người dân nói riêng và cả cộng đồng nói chung, để duy trì sự phát triển kinh tế xã hội bền vững cho quốc gia.

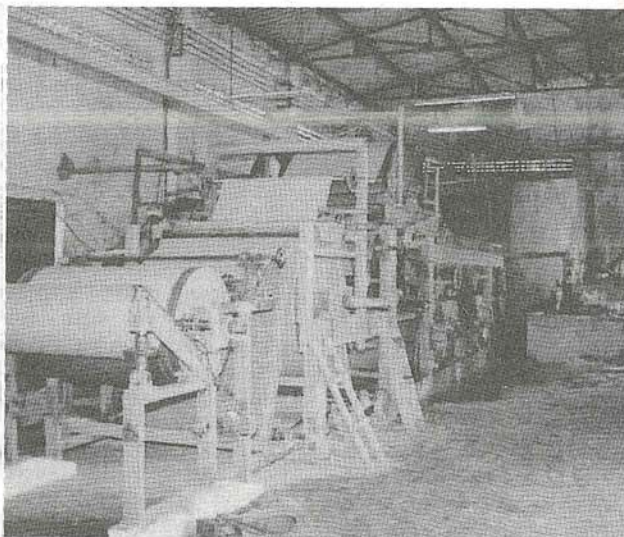
Bên cạnh vấn đề quản lý chất lượng sản phẩm theo tiêu chuẩn hóa của tổ chức quốc tế ISO 9000 đang là tiêu chuẩn cần thiết của các doanh nghiệp sản xuất công nghiệp và dịch vụ, tiêu chuẩn quản lý môi trường ISO 14000 cũng là một yêu cầu không kém phần quan trọng cho các nhà máy sản xuất. Tiêu chuẩn này giúp cho các nhà quản lý định hướng được việc quản lý các vấn đề môi trường trong doanh nghiệp có hiệu quả và theo đúng quy định luật môi trường của quốc gia nói riêng và quốc tế nói chung. Tuy nhiên, hiện nay việc áp dụng ISO 14000 vẫn chưa được phổ biến rộng rãi trong các doanh nghiệp ở VN, chỉ mới có dưới 10 doanh nghiệp đang tham gia thực hiện tiến trình này và vấn đề được phê duyệt và cấp giấy chứng nhận còn cần thời gian. Tài liệu và phương pháp thực hiện tiêu chuẩn ISO 14000 vẫn còn nhiều điều mới mẻ đối với các doanh nghiệp để thực thi có hiệu quả nội dung của tiêu chuẩn này. Ngoài yếu tố kỹ thuật theo tiêu chuẩn ISO 14000 cần thiết để hạn chế các nguồn ô nhiễm phát thải trong quá trình sản xuất, yếu tố quản lý môi trường cũng hết sức quan trọng để kiểm tra, giám sát một cách hiệu quả tiến trình hành động đã vạch ra.

Hệ thống quản lý môi trường (Environmental Management System - EMS) này là một hệ thống quản lý và lập kế hoạch các hoạt động theo yêu cầu để đạt được các mục tiêu môi trường theo tiến trình hoạt động của doanh nghiệp. Để thực hiện EMS có hiệu quả, tiến trình quản lý được chia ra làm 5 giai đoạn:

GIAI ĐOẠN 1: PHÁT TRIỂN HỆ THỐNG CHUYÊN GIA

Hiệu quả của EMS sẽ phụ thuộc vào việc cam kết của người lãnh đạo và các cấp độ quản lý, đặc biệt là điều hành cấp cao, các giám đốc và trưởng phòng. Phải có một sự ủy thác trách nhiệm rõ ràng để đảm bảo rằng tất cả nhân viên phải có trách nhiệm trong việc thực hiện EMS. Dưới đây là một hướng dẫn việc chỉ định trách nhiệm.

Người lãnh đạo chung, ban giám đốc, ban quản lý hoặc

MỘT VÀI ĐIỀU VỀ HỆ THỐNG QUẢN LÝ MÔI TRƯỜNG TRONG CÁC DOANH NGHIỆP

TRẦN THỊ THANH DUNG

quản lý cấp cao

- Cung cấp nguồn tài chính và nguồn nhân lực đầy đủ cho việc thực hiện EMS

- Chỉ định điều phối viên môi trường (thường là người giám sát) để phát triển và thực hiện EMS

- Với điều phối viên môi trường, thiết lập các mục tiêu, chiến lược và những ưu tiên cho bản tuyên bố chung về vấn đề môi trường.

- Yêu cầu điều phối viên môi trường báo cáo các quy định môi trường không được thực hiện đúng.

- Trừng phạt hành vi cá nhân khi không thực hiện đúng theo luật môi trường.

- Thành lập chính sách môi trường
- Giám sát và xúc tiến thực hiện chính sách môi trường

Điều phối viên môi trường
- Phát triển và thực hiện toàn bộ EMS của doanh nghiệp

- Chuẩn bị chính sách môi trường
- Theo sát luật môi trường và các

quy định về môi trường hiện hành cũng như các thủ tục và tiến trình thực hiện chúng.

- Đào tạo nhân viên để thực hiện tiến trình trên

- Báo cáo cho Ban giám đốc các trường hợp không thực hiện đúng theo luật môi trường nếu có xảy ra.

- Ghi nhận tiến trình thực hiện EMS và báo cáo cho Ban

giám đốc theo từng thời kỳ.

Giám sát viên

- Giám sát tiến trình thực hiện EMS tại các mức hoạt động

- Truyền đạt những điều cơ bản về chính sách môi trường và tiến trình thực hiện EMS cho công nhân và các nhân viên hành chính của doanh nghiệp.

- Thường xuyên hướng dẫn và truyền đạt công việc cho công nhân viên và nêu những ví dụ điển hình về tinh thần trách nhiệm trước những vấn đề môi trường.

- Tuân theo các quy định môi trường và phương pháp làm việc thích hợp, thực hiện kỷ luật để đảm bảo sự chuẩn xác khi cần thiết.

- Báo cáo cho điều phối viên môi trường theo định kỳ tiến trình phát sinh các vấn đề môi trường để đánh giá và đề nghị cải thiện.

- Thực hiện chương trình đào tạo môi trường thích hợp theo đề nghị của Ban giám đốc, Ban quản lý, chuyên viên

quản lý cấp cao hoặc điều phối viên môi trường.

- Nhân viên
- Thực hiện công việc theo chương trình EMS
- Am hiểu về chính sách môi trường

- Hiểu biết và tuân theo luật pháp và các quy định về môi trường cũng như những công việc hàng ngày theo thông báo của giám sát viên.

- Báo cáo ngay bất kỳ tai nạn hay các trường hợp khẩn cấp xảy ra cho giám sát viên

- Đề nghị giám sát viên cải thiện việc thực hiện môi trường

- Tham gia vào khóa huấn luyện môi trường theo đề nghị của điều phối viên hoặc giám sát viên môi trường.

GIẢI ĐOẠN 2: THÀNH LẬP CƠ SỞ VỀ MÔI TRƯỜNG

Trước khi chuẩn bị chính sách môi trường, điều phối viên môi trường phải thiết lập cơ sở môi trường cho các vùng cần thiết. Như vậy, việc cân nhắc đầu tiên được thực hiện là đánh giá và chú trọng vào việc thực hiện môi trường. Việc đánh giá này cần phải được giữ kín để đo lường tiến trình thực hiện môi trường qua thời gian.

Mục đích của việc nghiên cứu cơ sở môi trường

- Xác định tiến trình thực hiện môi trường đang tồn tại

- Xác định và đánh giá mức tuân thủ của tiến trình với việc thực thi theo luật môi trường

- Xác định những vấn đề môi trường tiềm năng từ các hoạt động, sản phẩm và dịch vụ đang tồn tại tại doanh nghiệp.

Các bước liên quan trong việc thiết lập cơ sở môi trường

- Hoàn thành danh sách các mục cần kiểm tra và đánh giá về môi trường

- Thực hiện báo cáo tóm tắt đánh giá tác động môi trường

- Ban quản lý cấp cao kiểm tra tiến trình này

GIẢI ĐOẠN 3: VIẾT MỘT CHÍNH SÁCH MÔI TRƯỜNG

Ban giám đốc và ban quản lý cấp cao và điều phối viên môi trường chịu trách nhiệm xác định và xúc tiến viết một chính sách môi trường. Chính sách môi trường đơn giản là một lời phát biểu cam kết phát triển và thực hiện các hoạt động có trách nhiệm về mặt môi trường. Chính sách nên ngắn gọn như một lời tuyên bố, dài khoảng 1 trang giấy để dễ hiểu và làm thành quy tắc.

Các yếu tố của một chính sách môi trường

Một chính sách môi trường nên:

- tương thích với các tác động môi trường, phạm vi và bản chất của các hoạt động

- có cam kết cải thiện liên tục quá trình ngăn ngừa ô nhiễm môi trường

- có cam kết tuân theo luật môi trường tương ứng

trường tương ứng

- chứng minh tính cấp thiết để thiết lập các mục tiêu môi trường

- liên kết tất cả nhân sự trong doanh nghiệp

- phổ biến cho tất cả mọi người khi được yêu cầu.

GIẢI ĐOẠN 4: PHÁT TRIỂN VÀ THỰC HIỆN KẾ HOẠCH MÔI TRƯỜNG

Giai đoạn này gồm có 7 phần:

1 Quản lý nguồn nguyên vật liệu

2 Lập kế hoạch đối phó với những việc bất ngờ

3 Quản lý nguồn tài nguyên

4 Quản lý thói quen không tốt

5 Quản lý dịch hại tổng hợp

6 Quản lý nguồn nước

7 Giáo dục và nâng cao nhận thức

Mỗi phần cần chứa các yếu tố sau đây:

a. Lên "Danh sách thực hiện" sau khi có danh sách cần kiểm tra đánh giá môi trường

b. Mục tiêu cụ thể liên quan đến tất cả 7 phần

c. Kiến nghị các hành động cần thực hiện để thỏa mãn chính sách môi trường

Kế hoạch thực hiện môi trường nên thực tế, gần gũi với người sử dụng, xác định rõ ràng mỗi quan tâm đến môi trường, mục đích và các yếu tố ưu tiên trong việc thực hiện EMS. Nó cũng nên cung cấp sự hướng dẫn chính xác và rõ ràng cho các hành động thích hợp, các biện pháp bảo vệ, cấu trúc thời gian và các trách nhiệm. Kế hoạch môi trường nên sắp xếp thứ tự các mạo hiểm tiềm năng đang tồn tại và hình thành một danh sách các vấn đề ưu tiên giải quyết. Các vấn đề ưu tiên cũng nên xem xét cái nào khả thi để thực hiện trên quan điểm tài chính.

GIẢI ĐOẠN 5: KIỂM TRA HÀNG NĂM

Các mục tiêu của việc kiểm tra hàng năm là: (1) Xác định các hoạt động có phù hợp với luật lệ hay không, (2) kiểm tra lại hệ thống quản lý môi trường có thực hiện đúng theo yêu cầu hay không?

Tiến trình kiểm tra lại hàng năm

Sau khi thực hiện kiểm tra lại hàng năm, doanh nghiệp sẽ thiết lập các mục tiêu cao hơn cho tiến trình hành động. Điều này sẽ đảm bảo rằng việc cam kết cải tiến liên tục trong chính sách môi trường sẽ được thực hiện.

Chuẩn bị báo cáo quản lý môi trường hàng năm

Báo cáo quản lý môi trường nên được chuẩn bị hàng năm, dẫn chứng các hoạt động cải tiến liên tục liên quan đến việc thực hiện môi trường.

Các giải đoạn trên đây rất quan trọng và cần thiết cho tiến trình EMS thực thi có hiệu quả. Doanh nghiệp cần thiết phải thỏa mãn một số các tiêu chuẩn ban đầu của EMS để đảm bảo cho tiến trình hành động theo đúng kế hoạch đề ra:

- Các chính sách và tiến trình phải được xác định và liên kết với nhau

- Những tác động môi trường phải được xác định và kiểm tra

- Nguồn nhân lực và nguồn tài chính phải đủ để thực hiện một EMS

- Doanh nghiệp ít nhất phải đáp ứng được luật và các quy định về môi trường

Theo qui luật, EMS sẽ giúp cho doanh nghiệp đạt được những cải thiện về mặt môi trường hơn cả những gì mà doanh nghiệp đã làm. Việc áp dụng hệ thống quản lý môi trường sẽ "thu hút" khá lớn nguồn nhân lực vào làm việc tại doanh nghiệp. Tín hiệu này cho thấy rằng điều đó rất quan trọng đối với họ khi dành ưu tiên cho việc thực hiện tốt việc quản lý môi trường. Hệ thống này có lẽ cũng sẽ "đóng khung" các hoạt động của các doanh nghiệp để việc thực hiện môi trường được duy trì bền vững. Những lợi ích cụ thể mà EMS đem lại cho doanh nghiệp có thể liệt kê sau đây:

- Sức khỏe môi trường được cải thiện

- Tính chuyên cần thích đáng của mọi người trong doanh nghiệp sẽ được thể hiện rõ

- Tiết kiệm trong các hoạt động của doanh nghiệp về lâu dài

- Trách nhiệm pháp lý, phí bảo hiểm, tiền phạt và chi phí làm sạch môi trường sẽ giảm đi

- Chi phí sẽ thấp hơn do chất thải giảm đi

- Công nhân được đào tạo để nhận biết được những tiến trình thích hợp

- Giảm được những việc bất ngờ tốn kém & không dự đoán trước được.

- Cải thiện hình tượng của doanh nghiệp

- Bảo vệ các nhà quản lý, nhân viên không phải đối diện với luật pháp

Hệ thống quản lý môi trường (EMS) được thực hiện tốt sẽ đem lại những lợi ích rất lớn cho doanh nghiệp khi thực hiện tiêu chuẩn quốc tế hóa ISO 14000. Đây là một trong những điều kiện tiên quyết của các doanh nghiệp sản xuất nói chung và doanh nghiệp trong lãnh vực công nghiệp nói riêng, giúp các doanh nghiệp thực hiện ngăn ngừa ô nhiễm công nghiệp và đặc biệt là góp phần vào việc bảo vệ môi trường, duy trì sự phát triển kinh tế xã hội bền vững. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Jeff Smoller, 1999 "Environmental Management System - Summit Research Paper", the Council of State Government (CSG)

2. "What is ISO 14000 series?" <http://tisi.go.th/14000>

3. Gunter Shramm & Jeremy J. Warford, editors 1994, *Environmental Management & Economic Development*, a World Bank Publication

4. Phạm Ngọc Đăng, 2000, *Quản lý môi trường đô thị và khu công nghiệp*, NXB Xây Dựng.